

Nr 292.

Av herr **Sigfrid**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 314
angående vissa anslag och lån till främjande av bostads-
produktionen m. m.

Vid genomläsandet av denna mycket intressanta proposition finner man, att Kungl. Maj:t helt och hållet bortsett ifrån att lämna understöd till den egnahemsverksamhet, som statsmyndigheterna tidigare ansett sig föranlåtna att uppmuntra.

Under det att man egnar en beaktansvärd uppmärksamhet åt åstadkommandet av hyreslägenheter, i huvudsak av kaserntyp, har man endast helt lätt berört egnahemsbildningen i städer och stadsliknande samhällen. Man lämnar egnahemsbildandet på landet att sköta sig självt efter att ha försvårat detsamma medelst förhöjandet av räntan från 3,6 procent till 4,75 procent så sent som 1919. Detta förhållande kan icke vara rimligt och försvårar i hög grad landsbygdens läge i bostadsfrågan.

Som jag tidigare i år anfört i min motion nr 99 angående räntans nedsättande till 3,6 procent, till vilkens motivering jag ber att få hänvisa, måste man taga även detta egnahemsbildande i anspråk för lindrande av bostadsnöden, icke allenast på landsbygden utan också i städerna. Därest goda bostäder och småbruk åstadkommas på landet, så bidrar detta i avsevärd grad att hindra flykten från landet till städerna, och därmed också att städernas bostadsutrymme tages i anspråk av dessa inflyttade i allt för hög grad.

Man finner av Kungl. Maj:ts proposition, att folkökningen i städerna minskats från 51,604 år 1913 till 10,903 år 1918 beroende på den minskade inflyttningen. Måne det ej vore skäl att söka bibehålla denna minskning? Eller åtminstone hindra att den ökas för kraftigt.

Det kan ej vara ett landsintresse att stimulera en inflyttning till städerna, vars befolkning ökas och ökas, tills en katastrof inträffar som nu beträffande Wien, vilket gör det nödigt, att denna stads innevånareantal

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 3 saml. 118 häft. (Nr 292.)

minskas från två miljoner till en halv, en minskning som tyvärr synes mest gynnas genom elände och därav följande sväldöd.

Även om man ej vill förutsätta en sådan katastrof beträffande de svenska städerna, få vi ej vara blinda för att mindre katastrofer kunna inträffa, vilka komma att visa, att städernas allt för stora utveckling kan vara skadlig. Utom det att det kan bli svårt att föda ett större antal stadsinnevånare, komma därtill de ofta osundare bostadsförhållandena, beroende på seden i vårt land att bygga städernas bostadskvarter i kaserntyp, vilket synbarligen bidrager till innebyggarnes mindre goda hälsa och minskning av inföddas antal.

Annorlunda är förhållandet i de länder, där man i huvudsak bygger enfamiljhus, såsom förhållandet är i England och Amerika. Måne ej detta är en av de mest bidragande orsakerna till, att dessa länder nu äro världens starkaste, tack vare att befolkningen är den fysiskt kraftigaste?

Betecknande är vad som anföres i Kungl. Maj:ts proposition om sättet för avhjälpandet av bostadsnöden i England. Man talar där om ett årligt tillskottsbehov av 100,000 hus och bristen att nu på en gång fylla 500,000 hus (= lägenheter), ej som här om större hus med lägenheter om ett, två eller tre rum och kök. Detta t. o. m. för miljonstaden London. Man beräknar en byggnadskostnad av 700 pund = 12,600 kronor per hus. De 500,000 husen skulle då betinga en summa av 6,300,000,000 kronor i svenskt mynt.

Följande citat ur Kungl. Maj:ts proposition bör noga bemärkas: »Den antagna engelska rekonstruktionspolitikens största betydelse torde ligga i bostadsfrågans *kvalitativa sida*, i den höjning av den allmänna nivån, som denna stora mängd nya mönstergillt planerade och för *våra svenska förhållanden* åtminstone hittills mycket komfortabelt inrättade arbetarehem, måste medföra.»

Varför skyggar den svenska regeringen tillbaka för att draga konsekvenserna av detta, så att man slår in på byggandet av enfamiljhus och därvid också uppmuntrar egnahemsbyggandet i stad och på landet med statsmedel i stället för att med dessa bidraga till åstadkommande av hyreskaserne, som aldrig bli tillfredsställande som bostadshus? Man skall aldrig kunna bevisa, att det kan åstadkommas flera bostäder till samma pris i kasernväg än i enfamiljhus. Kostnadsberäkningarna såväl hos oss som i England bevisa motsatsen. Man må ej tala om att de dyra tomterna i städerna tvinga till att placera människorna i flera våningar över varandra. I de städer i utlandet där man gått fram med enfamiljhus hålles tomtvärdet nere. Så var jag i tillfälle förra sommaren konstatera att bland andra i staden Los Angeles i Kalifornien med ett innevånareantal av 600,000,

alltså något större än Stockholm och stätt i synnerligen rask utveckling, tomtpriserna ännu ej voro högre än omkring 1 krona per kvadratmeter i vissa bostadskvarter.

Genom en i december 1919 av engelska parlamentet antagen ny bostadslag, Housing Additional Powers act 1919, bestämmes, »att varje person som inom de närmaste 12 månaderna bygger en arbetarebostad, skall erhålla en byggnadspremie i förhållande till husets storlek av i regel 150 pund (= 2,700 kronor)». Härtill har anslagits 15 miljoner pund (= 270 miljoner kronor).

Den subvention av 700 pund per hus som engelska staten lämnar motsvarar omkring en femtedel av byggnadskostnaden.

För min del kan jag ej finna annat, än att vi i Sverige böra taga lärdom av detta, åtminstone så mycket att vi icke alldeles bortse ifrån de förmåner, som äro förknippade med enfamiljhus, isynnerhet av typen egnahem.

Den som studerat förhållandena aldrig så litet måste inse den stora skillnad, som existerar mellan bostaden av enfamiljtyp och den av kaserntyp. I ännu högre grad gör skillnaden sig gällande i fråga om det egna hemmet. Giv våra arbetare möjlighet att skaffa sig en stuga och en täppa däromkring, och de skola känna sin samhörighet med samhället på ett helt annat sätt, än de någonsin komma att göra i dessa myrstackar som nu benämnas bostäder, man må göra dem än så rymliga och bekväma. Säkerligen skall då det mesta som nu lämnar angripbart stoff för bolsjeviksmittan avlägsnas. Hur skola människorna känna sig solidariska med ett samhälle som bjuder dem människoovärdiga bostäder, därmed drivande dem ut från hemliv till krogliv och andra fördärvbringande sysselsättningar.

Jag skall nu tillåta mig föreslå, att man beträffande bostadsproduktion slår in på samma väg som i England. Kungl. Maj:t har föreslagit, att endast sådana som erhöllo lån av bostadslånefonden skulle vara berättigade till subvention i form av räntefrihet under 10 år på erhållna lån intill halva kostnaden, samt i form av direkt subvention men endast i undantagsfall, beroende på Kungl. Maj:ts avgörande.

Jag tillåter mig föreslå, att även de som erhålla lån ur statens egnahemslånefond erhålla subvention och detta i form av direkt understöd.

Ävenså föreslås, att sådana, statstjänare eller andra, som vilja bygga egnahem erhålla direkt subvention. Då maximigränsen för erhållande av lån ur egnahemslånefonden satts till en beräknad byggnadskostnad av högst 10,000 kronor skulle $\frac{1}{5}$ härav bli 2,000 kronor, och anser jag det lämpligt, att detta belopp blir maximum för statssubvention för dem som bygga ett eget hem under åren 1920 och 21 om tre rum och kök och 1,500 om 2

rum och kök, samt att samma belopp lämnas som byggnadshjälp även för jordbruksegnahem.

Kommunerna kunde åläggas att lämna en subvention av 1,000 kronor för 3 rum och kök och 750 för 2 rum och kök till den som erhållit subvention av bostadslånefonden. Man skulle kunna, i likhet med i England, lämna kommunen rätt att å sin sida ålägga vissa arbetsgivare skyldighet att utgiva detta belopp, antingen direkt till sina anställda som vilja bygga ett eget hem, eller ock uttaxera ett motsvarande belopp på kommunalskattesedeln, men jag tror, att den kommande kommunalbeskattningen gör en sådan beskattningsrätt överflödig. Kommunerna erhålla tillräckligt från arbetsgivaren för att kunna påbörja en bostadssubvention. Av praktiska skäl skall jag nu ej göra något yrkande härom.

Det kan ej anses för mycket, att staten nu uppmuntar egnahemsbildningen och därmed bostagsproduktionen även på landet på sätt som sker i städerna och stadslignande samhällen. Annars tager man med ena handen det man ger med den andra. Genom egnahemsröntans höjande har staten bidragit att hämma den vällovliga och högst önskvärda utveckling, som egnahemsskapandet tagit, och med dyrtiden upphör detta egnahemsbildande troligen helt och hållet. Under det man så hjälper städerna och de större samhällena försummar man landsbyggden, så att en bostadsnöd som redan är för handen även där förvärras till det yttersta och tvingar befolkningen in i de statsunderstödda bostäderna i städerna.

Då man ökade räntan för egnahemslånen från 3,6 procent till 4,75, berövade man egnahemsbyggaren från kronor 60 till 77 per år. Det är därför rimligt, att man nu i stället lämnar honom en direkt subvention, som icke allenast utjämnar detta utan vidare uppmuntrar honom i hans landsgagneliga gärning. De hus som byggas nu äro omkring 7,000 kronor dyrare än de som byggdes före kriget. Det är då ej mer än rimligt, att staten hjälper med 1,500 till 2,000 kronor och kommunerna med 750 till 1,000 kronor i denna dyrtid. Det finnes arbetsgivare och donatorer som insett nyttan av att uppmuntra egnahemsbyggandet. Deras bidrag ha vanligen utgått med 1,000 kronor i byggnadshjälp till ett egnahem. Detta motsvarar ungefär det belopp som staten undandragit med höjandet av räntan. På så sätt står den stackars egnahemsbyggaren på samma ståndpunkt med sin ekonomi, som han stod innan donationerna kommo till. Staten har tagit bort vad donatorerna skänkt. Detta får ej äga rum, utan staten måste åtminstone återställa de gamla relationerna, men helst utöka dem. Att ett bidrag av 2,000 kronor till en egnahemsbyggare ej är orimligt fastslås av det förhållandet, att Kungl. Maj:ts proposition föreslår 10 års räntefrihet för bostadshus av kaserntyp om 1, 2, 3, rum och kök som be-

räknas kosta 5,000 kronor per eldstad varav hälften eller 2,500 skulle bli räntefria i tio år.

Räknar man med 3 rum och kök = 4 eldstäder blir detta 10,000 kronor som skulle bli räntefria i tio år, vilket gör ett bidrag av 5,000 kronor till en dylik lägenhet motsvarande endast 2,000 för enfamiljhuset enligt mitt förslag.

Kommunens eventuella bidrag till egnahemmen motsvaras av den skyldighet de ha att eventuellt lämna bidrag *efter* det de tio årens räntefrihet utlupit.

Nu skulle jag till min begäran om anslag också föreslå medel. I detta avseende får jag hänvisa till vad som yttras i Kungl. Maj:ts proposition sid. 118 mom. 4 av departementschefen: »och vill jag med avseende å de sålunda angivna beloppen erinra om den ovisshet, som måste råda rörande de erforderliga summorna, då man ej i förväg vet, vilkendera av de förut angivna sätten för subventionens utgående företrädesvis kommer att medgivas. Förhållandet kan dock lätt regleras genom erforderliga anslag av 1921 års riksdag å tilläggstat för samma år.»

För mitt sätt att se skulle icke några ökade kostnader uppstå, därest min motion bifalles, emedan subventionen till större hyreshus minskas, i samma mån som subventionen till enfamiljhusen ökas.

På grund av vad jag sålunda anför, hemställer jag, att riksdagen måtte besluta,

att av statens bostadsfond utbetalas till den, som under åren 1920—1921 uppför åt sig ett eget hem, vare sig bostads eller jordbruksegethem, och erhåller lån mot ränta ur statens bostadsfond eller statens egnahemsfond, ett belopp av kronor 1,500, därest egnahemmet innehåller 2 rum och kök, samt 2,000 kronor, om det innehåller 3 rum och kök.

Stockholm den 8 april 1920.

N. J. Sigfrid.